

Anderso armija

Straipsnis iš Vikipedijos, laisvosios enciklopedijos.

Anderso armija, oficialiai **Lenkijos ginkluotosios pajėgos TSRS** (lenk. *Polskie Siły Zbrojne w ZSRR*) – lenkų karinis dalinys, suformuotas TSRS 1941 m. rugpjūčio mėn.

Istorija

1939 m. rugsėjo 1 d. nacių Vokietija užpuolė Lenkiją ir prasidėjo Antrasis pasaulinis karas. Rugsėjo 17 d. į karą prieš Lenkiją įsijungė TSRS. Negalėdama kovoti dviem frontais, blogiau už priešininkus ginkluota Lenkijos kariuomenė pralaimėjo Lenkijos kampaniją. Per mūšius su Vokietija Lenkija neteko apie 620 000, kovose su TSRS žuvo tik keliolika tūkstančių lenkų, bet į nelaisvę pateko apie 250 000 žmonių. Dar apie 70 000 lenkų karių internavo Rumunija ir Vengrija, apie 20 000 - Lietuva ir Latvija,^[1] kurie, TRS okupavus ir Baltijos šalis, taip pat buvo išvežti į Rusijos koncentracijos stovyklas.

Lenkijos vyriausybė pasitraukė į Rumuniją. Lenkijos prezidentas Ignatas Mościckis atsistatydino. 1939 m. rugsėjo 29 d. prezidentu išrinktas Vladislavas Račkievičius ministru pirmininku paskyrė generolą V. Sikorskį, spalio 1 d. prisaikdinta Lenkijos emigracinė vyriausybė. 1941 m. liepos 30 d. emigracinė vyriausybė pasirašė kompromisinį susitarimą su TSRS ir atnaujino diplomatinius santykius. TSRS paleido iš kalėjimų ir lagerių daugumą Lenkijos piliečių. Kai prasidėjo Vokietijos-TSRS karas, 1941 m. rugpjūčio mėn. pradėta formuoti Lenkijos armija TSRS. Armijos vadu paskirtas generolas Vladislavas Andersas.

Karinis dalinys buvo pavaldus Lenkijos emigracinei vyriausybei Londone, formaliai priklausė Lenkijos ginkluotosioms pajėgoms Vakaruose. Į armiją daugiausia stėjo nuo 1939 m. TSRS internuoti ir kalinti Lenkijos kariškiai ir civiliai, kuriems 1941 m. rugpjūčio paskelbta amnestija. Formuojant Anderso armiją iš kalėjimų ir lagerių paleisti apie 115 000 TSRS represuotų lenkų, iš jų

Divizijos apžiūra 1941 m.

Generolas Vladislavas Andersas

apie 41 000 kariškių ir apie 74 000 civilių atgavo laisvę tikėdamiesi išvykti iš TSRS. Tarp jų buvo ir lietuviai (poetas Jonas Mačys-Kėkštas), ukrainiečiai, baltarusiai, žydai (kapralas Menachemas Beginas).

Anderso armija buvo formuojama netoli Buzuluko miesto priemiestyje Kultubankoje, Orienburgo sritis. Nuo rugpjūčio 23 d. iki rugsėjo 12 d. į armiją užsirašė 24 828 NKVD lageriuose laikyti karo belaisviai. Tik 273 vokiečių tautybės lenkų karius buvo atsisakyta išleisti, dar keli šimtai netiko dėl sveikatos ar nebuvo paleisti dėl kitų priežasčių. Armija buvo dislokuota Buzuluke, Tatiščeve prie Saratovo ir pagal geležinkelį Kuibyševas-Orenburgas. Išsekę buvę kaliniai buvo geriau maitinami, be to, vyko kariniai mokymai.

Lenkų karių kapinės Teherane

1941 m. pabaigoje Armiją sudarė 6 pėstininkų divizijos, tarp jų ir Vilniaus 5-oji pėstininkų divizija, keli specialieji ir pagalbiniai daliniai, iš viso apie 96 000 karių. V. Andersui 1942 m. vasario mėn. atsisakius Vilniaus diviziją, o vėliau ir kitas armijos divizijas po vieną siųsti į Vokietijos frontą, TSRS vadovybė sumažino jos aprūpinimą maisto produktais. Armiją pradėta perdислоkuoti į Taškentą. Didžiosios Britanijos ir TSRS susitarimu 1942 m. kovo - rugpjūčio mėn. Anderso armija per TSRS okupuotą Iraną perkelta į Iraką, kur saugojo nuo vokiečių diversijų naftos verslo linijoje Mosulas-Kirkukas. Vykti atsisakė tik dalis lenkų karininkų ir karių, kuriems vadovavo Zigmantas Berlingas, jau tada bendradarbiavęs su NKVD.

Vėliau evakuota į Palestiną, kur jos pagrindu 1943 m. sudarytas Lenkų II korpusas,^[2] kuris 1944 m. gegužės mėn. pasižymėjo mūšyje su italais prie Monte Kasino.

1943 m. balandžio mėn. vokiečiams paskelbus apie Lenkijos karininkų masinę kapavietę Katynėje emigracinė vyriausybė kreipėsi į Tarptautinį Raudonąjį Kryžių, prašydama sudaryti specialią komisiją šioms žudynėms ištirti. TSRS vyriausybė 1943 m. balandžio 25 d. nutraukė su Lenkijos vyriausybe diplomatinis santykius.

1943 m. iš likusių TSRS lenkų buvo suformuota Kosciuškos I divizija, o 1944 m. dar viena Lenkijos armija TSRS, kuri kartu su Armija Liudova sudarė Lenkijos liaudies kariuomenę.

Šaltiniai

1. Anderso armija. Visuotinė lietuvių enciklopedija, T. XI (Kremacija-Lenzo taisyklė). – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007. 756 psl.
2. Anderso armija. Visuotinė lietuvių enciklopedija, T. XI (Kremacija-Lenzo taisyklė). – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007. 756 psl.

Literatūra

- Władysław Anders. Bez ostatniego rozdziału. Lublin, 1995, ISBN 83-7038-168-5
- Józef Czapski. Na nieludzkiej ziemi. Warszawa, 1990, ISBN 83-07-02092-1
- Stanisław Swianiewicz. W cieniu Katynia. Warszawa, 1990, ISBN 83-07-02093-X
- Aleksander Wat. Mój wiek. Warszawa, 1990, ISBN 83-07-02054-9
- Menachem Begin. Białe noce. Warszawa, 1989, wyd. CDN
- Anatol Krakowiecki. Książka o Kołymie. wyd.2. London 1987, wyd. Veritas ISBN 0-948202-05-X Skaitmeninė versija (http://www.najmici.net/ognisko_pck.htm)
- Anne Applebaum. Gułag. Warszawa, 2005, ISBN 83-7391-304-1

Rodomas puslapis "https://lt.wikipedia.org/w/index.php?title=Anderso_armija&oldid=4474262"

Kategorija: Lenkijos ginkluotosios pajėgos

-
- Šis puslapis paskutinį kartą keistas 13 liepos 2013 02:23.
 - Tekstas pateikiamas pagal Creative Commons Attribution/Share-Alike Licenciją; gali būti taikomos papildomos sąlygos. Detaliau – Terms of Use .